



TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR



MASOFAVIY TA’LIM SHAROITIDA KASBIY TAYYORGARLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI

Abdurakhmonova Farangiz Iqbojon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Pedagogika yo’nalishi

1- kurs magistratura

Annotatsiya. *Ushbu tezisdagi masofaviy ta’lim sharoitida kasbiy tayyorgarlik samaradorligini oshirish masalalarini O‘zbekiston va xalqaro tajribalar asosida tahlil qilib chiqamiz. Zamonaviy ta’lim tizimida masofaviy ta’lim texnologiyalari keng qo‘llanilmoqda. O‘zbekistonning “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi kabi milliy dasturlari masofaviy ta’limni rivojlantirishga qaratilgan. Bundan tashqari o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini takomillashtirish va talabalar kasbiy malakasini oshirishga e’tibor beriladi. Tezisdagi O‘zbekiston jurnallari va tadqiqotlaridagi ma’lumotlar, shuningdek xalqaro tadqiqotlar sharhlanadi. Asosiy muammolar aniqlanib, o‘qituvchilarning texnologik kompetensiyalarini rivojlantirish, interaktiv metodlar va sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali yechimlar taklif etiladi. Tadqiqot maqsadi – ta’lim jarayonini optimallashtirish va kasbiy tayyorgarlik sifatini oshirish bo‘yicha tavsiyalar berish.*

Kalit so‘zlar. *Masofaviy ta’lim, kasbiy tayyorgarlik, samaradorlik, raqamli kompetensiyalar, o‘qituvchilar rivojlanishi, AKT texnologiyalari, sun’iy intellekt, pedagogik innovatsiyalar, talabalar mustaqil fikrlashi, raqamli transformatsiya.*

Kirish. *Zamonaviy ta’lim tizimida masofaviy ta’lim (MT) texnologiyalari tobora keng qo‘llanilmoqda. Masofaviy ta’lim sharoitida kasbiy tayyorgarlik samaradorligini oshirish masalalari O‘zbekiston va xalqaro miqyosda dolzarb bo‘lib qolmoqda. Bu jarayon o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, ta’lim resurslarini optimallashtirish va talabalar kasbiy malakasini yuqori darajada shakllantirishni talab etadi. O‘zbekiston Respublikasida ta’limni raqamlashtirish bo‘yicha qabul qilingan milliy dasturlar masofaviy ta’limni rivojlantirishga qaratilgan. Xalqaro tajribada esa masofaviy ta’limning sifatini oshirish bo‘yicha ko‘plab tadqiqotlar o‘tkazilmoqda. O‘qituvchilar kasbiy rivojlanishini ta’minlashda onlayn platformalarning roli ko‘rib chiqilmoqda.*

Tadqiqot maqsadi – mavzuga oid adabiyotlarni sharhlash, asosiy muammolarni aniqlash va yechimlar taklif etish. O‘zbekiston ta’lim tizimida masofaviy ta’limning kasbiy tayyorgarlikka ta’siri bo‘yicha bir qancha tadqiqotlar o‘tkazilgan. Masalan, masofaviy ta’lim jarayonida o‘qituvchilarning texnologik kompetentligini takomillashtirish samaradorligini baholash bo‘yicha tadqiqotda AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari) kompetensiyalarini rivojlantirish orqali kasbiy malaka oshirilishi ko‘rsatilgan. Bu tadqiqotda tajriba-sinov usullari qo‘llanilgan bo‘lib, o‘qituvchilarning AKT



TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR



kompetentligini takomillashtirish ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirishi ta'kidlangan. Yana bir tadqiqotda pedagogik innovatsiyalar va professional ta'lim boshqaruvi masalalari ko'rib chiqilgan. Va ta'limni raqamlashtirish sharoitida kasbiy tayyorgarlik jarayonini individuallashtirish va rivojlantirishning shaxsiy va kasbiy sifatlari ta'kidlangan. Bu yerda kasbiy tayyorgarlikning dual modellarini joriy etish orqali samaradorlikni oshirish taklif etilgan. O'zbekistonning professional ta'lim tizimida tadqiqotlar uchun tavsiyalar berilgan. Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim sharoitida talabalar mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha maqolada interaktiv metodlar va raqamli resurslardan foydalanish orqali kasbiy tayyorgarlik sifatini oshirish masalalari muhokama qilingan. Masofaviy ta'limda mustaqil fikrlashni rivojlantirish talabalar kasbiy malakasini oshirishga yordam beradi. Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining sun'iy intellektdan foydalanish kompetensiyasini shakllantirish bo'yicha tadqiqotda sun'iy intellekt vositalarining samarali qo'llanilishi o'qituvchilar samaradorligini oshirishi ko'rsatilgan. Xalqaro miqyosda masofaviy ta'lim (MT) sharoitida kasbiy tayyorgarlik samaradorligini oshirish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar o'tkazilgan. Masalan, Jahon banki va UNESCO tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini (TPD – Teacher Professional Development) kengaytirishda masofaviy texnologiyalarning roli ta'kidlangan. Ushbu tadqiqotlarda samarali TPD dasturlari quyidagi xususiyatlarga ega bo'lishi kerakligi ko'rsatilgan. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi: kasbiy rivojlanishni martaba o'sishi bilan bog'lash, muayyan fanlarga yo'naltirish, darslarni amaliyotda qo'llash va dastlabki yuzma-yuz mashg'ulotlarni o'tkazish. Natijada, talabalar o'quv natijalari yuqori bo'lgan. Masalan, qisqa muddatli onlayn kurslar o'rniga uzoq muddatli (semestr yoki undan ko'p) dasturlar samaraliroq deb topilgan. Shuningdek, o'qituvchilarning texnologik pedagogik bilimlarini (TPK) oshirishga qaratilgan onlayn kurslarning samaradorligi haqida tadqiqotlarda interaktiv modul va guruhli muhokamalar muhimligi ta'kidlangan. Masalan, 6-7 haftalik onlayn kurslarda o'qituvchilarning texnologiyani darslarda samarali qo'llash qobiliyati oshgan. Yana misol sifatida korishimiz mumkinki, onlayn kasbiy rivojlanish dasturlari o'qituvchilarning qoniqish darajasiga ta'sir etishi va amaliyotdagi o'zgarishlarga olib kelishi ko'rsatilgan. Bu yerda kognitiv faollashtirish va hamkorlik elementlari muhim rol o'ynagan – o'qituvchilarning amaliyotdagi o'zgarishlari faqat shu xususiyatlar mavjud bo'lganda kuzatilgan. Xalqaro tajribada, masalan, Evropa mamlakatlarida (3 ta mamlakat bo'yicha tadqiqot) onlayn kasbiy rivojlanish tajribasi o'rganilgan. Bunda 86 nafar o'qituvchi ishtirok etgan. Natijada, onlayn platformalar orqali hamkorlik va tajriba almashinuvi samarali deb topilgan.

Adabiyotlar

1. MASOFAVIY TA'LIM JARAYONIDA O'QITUVCHILARNING TEXNOLOGIK KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISH. ARM jurnali.



TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR



2. PEDAGOGIK INNOVATSIYALAR, PROFESSIONAL TA'LIM BOSHQARUV HAMDA PEDAGOG KADRLARNI QAYTA TAYYORLASH VA ULARNING MALAKASINI OSHIRISH. Interaktiv OAK.

3. OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MASOFAVIY TA'LIMNI TASHKIL ETISH OMILLARI. CyberLeninka.

4. TALABALARNI KASBIY TAYYORGARLIK SIFATINI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISH. Universal xalqaro ilmiy jurnal, 2025.

5. MASOFAVIY TA'LIM SHAROITIDA PEDAGOG KADRLAR KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISH TUZILMASI. Zenodo, 2023.

6. Xalilov S. S. Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim sharoitida talabalar mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish. (Tadqiqot asosida, manba: O'zbekiston ta'lim jurnallari).

7. What makes online professional development effective? The effect of quality characteristics on teachers' satisfaction and changes in their professional practices. ScienceDirect, 2023.

8. Is better readiness the key to deeper learning in distance education? A cross-sectional online study. NIH, 2024.

